Dermálne polotuhé lieky

Zverejnené: 11. februára 2022 | Autor: PharmDr. Paulína Kolláriková

V lekárni sa bežne stretávame s čoraz viac populárnejšou topickou aplikáciou liečiv. Topická aplikácia predpokladá aplikáciu lieku na konkrétne miesto na koži alebo mukóznej membráne. Mnohé zápaly, povrchové zranenia alebo natiahnuté šľachy vieme efektívne liečiť práve použitím topických liekov.

Primárnou výhodou topickej aplikácie je, že je neinvazívna, pre pacienta pohodlná, liečivo je dodávané do selektívne špecifického miesta, a vďaka tomu, že obchádzame tráviaci trakt a primárny prechod pečeňou sa redukujú aj celkové nežiaduce účinky a možné nežiaduce pôsobenie na iné orgány.

Aj keď za istých okolností môžu dermálne polotuhé lieky vykazovať aj systémový účinok, tento je väčšinou pod minimálnou terapeutickou koncentráciou. Systémový účinok zabezpečujú predovšetkým transdermálne náplasti, ktoré patria medzi topické lieky.

Treba si uvedomiť, že v dermálnych polotuhých liekoch nepôsobí liečivo na kožu bezprostredne, ale za spoluúčasti základu, do ktorého sa spracúva.

V európskom liekopise sú medzi dermálne polotuhé lieky zaradené masti (*Unguenta*), krémy (*Cremores*), gély (*Gelata*), pasty (*Pastae*), kataplazmy (*Cataplasmata*), liečivé obklady (*Medicatis emplastra*) a náplasti (*Cutaneus inaequaliter*).

Vhodný základ sa volí podľa kožného ochorenia, v závislosti od oblasti kožného povrchu a rozsahu aplikácie, ako aj od charakteru liečiva.

Masti

Masti sú určené predovšetkým na chronické, hyperkeratózne dermatózy a ďalej slúžia ako ochrana kože proti chladu. Masti znižujú kožné straty vody, obmedzujú výdaj tepla, tým na kožnom povrchu zvyšujú teplotu a v nevhodnom prostredí spôsobujú maceráciu kože. Pre akútne prejavy, pokožku vlasov, ochlpené a intertriginózne lokality nie sú odporúčané vzhľadom k ich okluzívnemu účinku. Liečivá v nich obsiahnuté prenikajú síce pomaly, ale do hlbších vrstiev kože.

Základy s obsahom uhľovodíkov (biela, žltá vazelína) sa nesmú aplikovať do dutiny nosa, kde sa vyskytuje riasinkový epitel.

Masti na báze makrogolov pôsobia baktericídne a sú vhodné aj na exsudatívne dermatózy. Nemacerujú kožu, sú netoxické. Dobre sa miešajú so sekrétmi rán. Na rozdiel od uhľovodíkových základov sú makrogolové základy vhodné aj na aplikáciu na sliznicu nosa, nakoľko nemajú negatívny vplyv na funkciu cílií. Vhodné sú aj na Bércové vredy.

Krémy

Liečivá z krémov sa do kože síce vstrebávajú ľahšie, ale pôsobia viac na povrchu v porovnaní s masťovými základmi. Delia sa na hydrokrémy (krémy suché) a na oleokrémy (krémy mastné). Hydrokrémy sa rýchlo vstrebávajú do kože, a preto sú vhodné na ošetrenie seboroickej kože. Nezanechávajú mastný film, ľahko sa omývajú vodou a nešpinia prádlo. Hydrokrémy pôsobia chladivo a hydratačný účinok majú len pod okluziou. Na premastenie pokožky sa volia oleokrémy, ktoré síce tiež obmedzujú odparovanie vody z pokožky, ale menej ako masť. Sú vhodné najmä na premastenie kože normálnej a so sklonom k sebostáze. Dobre sa vstrebávajú, avšak neprenikajú do väčšej hĺbky. Oleokrémy sú obľúbené najmä v kozmetike, tzv. cold cream.

Hydrogély

Hydrogély obsahujú veľké množstvo vody, ktorá sa pri aplikácii odparuje a pôsobí chladivo. Gély sa práve kvôli svojmu chladivému antipruriginóznemu a mierne protizápalovému efektu využívajú najmä pri mierne zapálených a svrbivých kožných prejavoch. Aplikácia je možná aj do vlasov.

Pasty

Aplikácia pást sa uprednostňuje najmä pri mokvajúcich kožných defektoch a to práve kvôli ich vysušujúcemu účinku a schopnosti dobre absorbovať kožné výlučky. Vysušujúci účinok je spôsobený vysokým obsahom tuhých zložiek. Pri obyčajnej teplote majú pomerne tuhú konzistenciu ale pri teplote tela mäknú.

Náplasti

Najmä pri bolestiach pohybového aparátu vieme siahnuť po náplastiach. Náplasti obsahujúce účinnú látku

zabezpečujú kontinuálny prívod liečiva do špecifického miesta od 12-24 hodín. Hrejivé náplasti s obsahom železitého prášku alebo s obsahom kapsaicínu zabezpečujú prehriatie požadovaného miesta až na 8 hodín. Veľkou výhodou použitia náplastí je pohodlie a vzhľadom na jednoduchosť aplikácie spojenú s nízkou frekvenciou dávkovania aj dobrú compliance pacienta.

Voľba vhodného externého lieku je dôležitá v liečbe kožného ochorenia. Vhodná lokálna terapia je na rovnakej úrovni ako celková. Umožňuje aplikáciu a pôsobenie lieku priamo v chorobnom ložisku pri použití nižších koncentrácii liečiv než by bolo potrebné pri systémovom podaní.

PharmDr. Paulína Kolláriková